

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VII.

CELOVEC, SREDA, 8. OKTOBER 1952

ŠTEV. 70 (530)

IZ VSEBINE:

O STALINOVEM NAJNOVEJSEM ČLANKU
GOSPODARSKI DROBIŽ
BOGATA NARAVA OB DRAVI PRI
ROŽEKU
ALI JE POTOVANJE Z LETALOM
VARNO?

Parlamentarne volitve na Japonskem

Kljub precejšnjim spremembam je liberalna stranka ministrskega predsednika Joshide pri japonskih parlamentarnih volitvah pred enim tednom obdržala absolutno večino. Novi japonski parlament bodo tvorili Liberalci z 240 (prej 285) mandati, Stranka napredka s 85 (67), desni socialisti s 57 (30), levi socialisti s 54 (16) in razne manjše skupine s skupno 30 (36) mandati. Kominformisti, ki so prej imeli 22 mandata, so popolnoma propadli in v novem parlamentu sploh ne bodo zastopani. Značilno je močno napredovanje obeh socialističnih skupin, ki sta skupno pridobili 65 mandata. Večina bivših kominformovskih volilcev se je — najbrž v spoznanju petokolonske vloge KP Japonske — pridružila levim socialistom, desni socialisti pa so pridobili glasove, ki so jih zgubili liberalci.

Nagrade za mir letos nihče ni vreden

Švedski inženir Alfred Nobel, rojen leta 1833 in umrl leta 1896, znan pa zlasti po tem, da je izumil do tedaj najbolj učinkovito razstrelivo dinamit, je zapustil svoje velikansko premoženje Švedski akademiji znanosti in dooločil, naj iz obresti vsako leto podeli pet bogatih nagrad za najboljša dela s področja fizike, kemije, medicine, književnosti in dela za ohranitev miru na svetu. Nagrade podeli vsako leto 10. novembra, ob obletnici Nobelove smrti.

Odbor za Nobelove nagrade je odločil, da Nobelova nagrada za mir letos ne bo podeljena. Vsoto bodo prepisali na prihodnje leto, če bo tedaj morda le kdo vreden, da prejme Nobelovo nagrado za mir. Za enega od najizglednejših kandidatov je veljal indijski politik in diplomat Sir Bengal Rau, ki se je svojčas močno trudil in skušal posredovati, da pride do premirja na Koreji — pa v svojih prizadevanjih tedaj ni imel uspeha.

Gleichenberški sporazum še ni podpisan

Jugoslovanska poluradna poročevalna služba Jugopres javlja, da na Dunaju iz neznanih razlogov zavlačujejo s podpisovanjem sporazuma o dvolastniških posestvih in malem obmejnem prometu, ki je bil sklenjen 5. septembra v Bad Gleichenbergu.

Vsled tega bi se moglo zgoditi, da se mešana jugoslovansko-avstrijska komisija ne bi sestala. Ta komisija mora sprovesti v delo sklepe tega sporazuma. Predvideno je bilo, da se bo komisija sestala 15. oktobra v Mariboru.

Smatrajo, da komisija ne bi mogla pričeti z delom prej, dokler ne bo podpisan gleichenberški sporazum.

Sporazum z goriškimi dvolastniki

Goriški list „Soča“ poroča, da so jugoslovanske oblasti po posredovanju Demokratične fronte Slovencev znižale davke tistim goriškim kmetom, ki imajo zemljo na jugoslovanski strani.

Po tožadnem sporazumu, ki je bil dosežen v Solkanu med predstavniki Jugoslavije in odposlanstvom goriških dvolastnikov, bodo leti odslej plačevali z ozirom na večje stroške in ovire pri obdelovanju samo 25 % davka za zemljo, ki jo imajo v obmejnem pasu preko meje. Svoj pridelek bodo lahko v Jugoslaviji svobodno prodajali. Določeno je bilo tudi, da bodo tisto goriški dvolastniki, ki imajo svoje hiše na jugoslovanski strani, lahko pobirali najemnino.

Glede želje goriških dvolastnikov, da bi prišlo do olajšav obmejnih predpisov, so jugoslovanski predstavniki poudarjali, da tudi oni želijo, da bi prišlo do tega, vendar pa bi mo-

Koreja in ameriške volitve

Korejska vojna pride v kratkem pred Združene narode. Pripoveduje, da bo ameriški zunanji minister že kmalu po otvoritvi zasedanja Generalne skupščine — vsekakor pa še pred predsedniškimi volitvami — postavil nov ameriški predlog za premirje, ki naj bi razvzval težavno vprašanje vojnih ujetnikov. Toda iz istih virov, ki raznašajo to novico, prihaja tudi komentar, da je namenjen ta predlog predvsem ameriškim volilnim potrebam. Kajti nobena stvar ne dela demokratom toliko preglavic pri predstojajočih volitvah kot prav Koreja in pošiljanje ameriških vojakov v to nepopularno vojno. Vsekakor republikanski tekmeči to protikorejsko razpoloženost ameriške javnosti pridno izkoriščajo in demagoško trdijo, da je povzročila vojno samo nepazljivost demokratske vlade.

Korejska vojna z vsemi svojimi posledicami, z inflacijo, ogromnim porastom davkov in letnih državnih proračunov, obvezno vojaško službo itd. je nedvomno težko breme, prava cokolja za demokratsko volilno kampanjo. Zato je Trumanova vlada v zadnjem letu tudi poskušala na vse načine vojno le kako zaključiti

ter se potem s premirjem in kot rešiteljica svetovnega miru vreči v volilno borbo.

Moskva pa, izgleda, noče napraviti demokratom te volilne usluge. Da so njene simpatije bolj na strani republikancev, je pokazala že večkrat. Kakor vse kaže — zelo resno ceni razne republikanske posebnosti, tako zlasti še nikakor premagani izolacionizem stare republikanske garde, ki bi utegnil zlasti zelo oslabiti ameriške odnose z Evropo.

*

Iz zanesljivih virov se je zvedelo, da namestniki ministri za zunanje zadeve skandinavskih držav pretesti ameriški predlog o prenehanju vojne na Koreji. Baje bodo imeli ministri za zunanje zadeve Švedske, Danske, Norveške in Islandije pred njihovim odhodom na zasedanje Generalne skupščine OZN sestanek, na katerem bodo proučili ameriški predlog. Te države so na ameriško pobudo predlagale, da bi ustanovili komisijo iz zastopnikov držav, ki ne sodelujejo v vojni na Koreji in ki naj bi nadzorovala repatriacijo severnokorejskih in kitajskih ujetnikov.

Nov diplomatski spor ZSSR—ZDA

Sovjetska vlada je v posebni noti ZDA zahtevala, da naj takoj odpokliče ameriškega veleposlanika v Moskvi Georgea Kennana. To vest je na posebni tiskovni konferenci objavil ameriški zunanji minister Acheson, pri tem je dejal, da Kennan niso odpoklicali, pač pa, da je na poti v ZDA, kjer se bo posvetoval z ameriško vlado.

Sovjetska vlada se sklicuje na Kennanovo izjavo, ko je potoval skozi Berlin. Tedaj je namreč izjavil, da so nacisti dovoljevali tujim

diplomatom svobodno gibanje po ulicah, niso pa smeli govoriti z Nemci, s tujimi diplomatskimi predstavniki v Moskvi pa ni danes nič drugače. Sovjetska nota seve omenja, da so te trditve neresnične in da predstavljajo sovražni napad na ZSSR.

Acheson je dejal, da je sovjetska vlada sama kriva za položaj, ki ga je opisal Kennan, in da se sovjetsko ljudstvo zaveda sramotnega ravnanja z zahodnimi diplomatskimi predstavniki. Kennan je po Achesonovih izjavah dobro seznanjen s sovjetskimi prilikami. Sovjetske zahteve, da naj ga odpokličejo, samo potrjujejo resničnost njegovih izjav v zahodnem Berlinu.

Predstavniki ameriškega zunanjega ministristva izjavljajo, da sovjetske zahteve nimajo opravičila v dosedanjih ameriško-sovjetskih odnosih. Poudarjajo tudi, da ZDA doslej niso označile še nobenega sovjetskega diplomata kot „nezaželeno osebo“. Diplomatski opazovalci sodijo, da se bodo ameriško-sovjetski odnosi poslabšali, čeprav to še ne pomeni, da bi prišlo do prekinitve diplomatskih stikov.

Tako se odraža narodnostna enakopravnost

Kakor pri vseh narodnostnih manjšinah, ki živijo v Jugoslaviji, se tudi v življenju Madžarov na Hrvaškem odraža svobodni politični, gospodarski in kulturni razvoj, ki ga nudi in jamči socialistična država svojim državljanom ne glede na razlike porekla, jezika in narodne pripadnosti.

V enakopravnih pogojih, ki jih imajo Madžari na Hrvaškem, se je zlasti močno razmahnilo njihovo kulturno in gospodarsko udejstvovanje.

Sleherna vas na Hrvaškem, ki je naseljena z madžarsko narodnostno manjšino, ima svoje kulturno-prosvetno društvo. Ta društva imajo svoje gledališke skupine, pevske in glasbene zbornice ter narodopisne družine. V Subotici imajo Madžari svoje Mestno narodno gledališče. Prosvetni in zadrugi domovi pa so žarišče kulturnega, gospodarskega in političnega življenja madžarske narodne manjšine na podeželju.

Zlasti razveseljuje je za Madžare na Hrvaškem razvoj na področju šolstva. Dočim pred vojno Madžari niso imeli niti ene samostojne ljudske šole v madžarskem jeziku, jih imajo sedaj že nad 30. V Zmajevcih pa imajo tudi popolno osemletko, v kateri se uči nad 250 otrok madžarske narodnosti.

Tudi v gospodarstvu se Madžari na Hrvaškem živahno udeležujejo kot enakopravni državljani. V 37 kmečkih delovnih zadrugah v Baranji je včlanjenih 1400 kmečkih gospodarstev z nad 1500 ha zemlje.

Madžari na Hrvaškem pa sodelujejo tudi v javni upravi in imajo svoje zastopnike pri vseh organih ljudske oblasti. V hrvaškem republiškem parlamentu imajo več svojih zastopnikov, prav tako pa tudi v okrajnih in občinskih ljudskih odborih, kjer so številčno zastopani v taki meri, da je povprečno vsak 79 Madžar ljudski odbornik pri okrajnih in občinskih oblasteh.

Spomeniki in proslave

Pred več ko sedmimi leti je počil zadnji strel druge svetovne vojne, izzvane po nacističnih napadalcih. Krivdo nad povzročitelji tega groznega svetovnega požara je izreklo mednarodno sodišče pred več ko šestimi leti. Sodba nad glavnimi krivci je bila izvršena, a vojaki, padli na bojiščih, se niso in se ne bodo nikoli več vrnili na svoje domove, kajti mrtvim ni moči vdihniti novega življenja. Le v spominu bodo še ostali med nami in njihova nasilna smrt nam bo ostala opomin in svarilo in nas vzpodbujala, da delamo z vsemi silami na ohranitvi miru, da bo vsaj nam in našemu pokolenju prihranjeno gorje, ki so ga pretrpeli.

S ponosom lahko postavljajo danes narodi, ki so pomagali zatreti podivjanega osvajalca in ubraniti človeštvo pred nepregledno katastrofo, spomenike v čast junakom, ki so dali v boju za ta cilj svoja življenja. Ponosni smo, da zavzema v vrsti teh narodov častno mesto tudi naš slovenski narod. Z njim smo doprinesli v tem boju tudi koroški Slovenci svoj častni delež in upravičeni smo lahko počastili spomin naših v tem boju padlih junakov z odkritjem spomenikov v Velikovecu, Selah, Svehah, Št. Lenartu pri Sedmih studencih in drugod širom naše zemlje, kjer leže zdaj pod gomilo njihove kosti. Z bolestjo pa se spominjamo tistih naših sinov, ki so nam bili s silo iztrgani z naše srede in odgnani kot klavna živina na morišča daljnih front, od koder se nam niso več vrnili. Ne slavimo jih kot junake, a žalujemo za njimi kot žrtvami krvavega nasilja.

Ne obsojamo nikogar, niti posameznika niti politične ali narodnostne skupine, ki se iz katerih si bodi razlogov niso uprli nasilju. Nena zadnje spadajo med te nedvomno tudi vojaki, ki so bili prisilno mobilizirani in odposlani na fronte, da „branijo“ tam „tisočletni raj“ in klike, ki mu je poveljevala. Velika večina teh vojakov, ki so padli, raztreseni po tuji zemlji, niti v sanjah ni razumela, kar so ji vtepali o pojmih „Vaterland“ in „Heldentum“. Prvo niso imeli, drugo pa zavoljo prvega niso potrebovali. Šli so pač, kakor je bilo povelje, v srečo ali smrt, ne da bi hoteli, pa tudi ne da bi se bili uprli.

Zato tudi danes, ko rasejo po osmih letih zaključene vojne na Koroškem „vojaški spomeniki“ („Kriegerdenkmäler“) kakor gobe po dežju iz tal, vsekakor čudno zveni, če govori jo gotovi ljudje o tem, da je bil nekje spet odkrit „Heldendenkmal“ — „spomenik junakom“ — „vojakom, ki so se borili v hitlerjevski vojski. Dvomimo, da bi bilo junaštvo, izvršeno za stvar, ki je prizadela človeštvo toliko gorja, vredno častnega spomenika. Prepričani smo, da bi bil danes bolj potreben „spomenik opomina“ — „Mahnmal“ — začrtan s smrtjo in trpljenjem vseh milijonov padlih in ubitih, tako velik, da bi segal od vzhoda do zahoda in budil ljudi k premišljanju ob spominu na pregrozno dobo strašne in krvave vojne, ki je prizadela toliko tako globokih ran, da še danes niso zacelile.

Na Koroškem pač res ne bi moglo biti drugače, kakor je. Morda je bila zadeva okoli teh spomenikov bolj iskreno zasnovana, kakor se danes z zelo dvomljivo tendenco izvaja. Ne vemo. Vsekakor je dejstvo, da so se polastili pri postavitvi in odkritju teh vojaških spomenikov na Koroškem prioritete pravice zlasti krogi, ki jim niti malo ni do pietete padlim žrtvam vojne. Še iz žalostne usode teh usmrčencev si skušajo izbijati svoj politični kapital in napeljati z njihovo izrabo vodo na svoje klavne mline, kar posebno radi demonstirajo zlasti na našem ozemlju. Že vsa zunanja oblika teh „slavnostnih odkritij“ jasno izdaja prozorno tendenco bivših in današnjih narodnih nestrpnosti, ki ob vsakem času prežijo

na priložnost, da netijo stare strasti, ki Koroški še niso prinesle srečnih ur. Iz očitnega namena je treba postavljati spomenike ne le padlim vojakom zadnje vojne, temveč tudi prve svetovne vojne — v kateri se je (mimo-grede povedano) stara Avstroogrška monarhija prav tako borila na strani ekspansionistične Nemčije — da je bilo mogoče vplesti vmes tuji nadvse „slavni Abwehrkampf“, ki ga je vodil znani SA-Standartenführer za cilje, ki jih je sam izdal v svoji „sloviti“ knjigi „Sieg in deutscher Nacht“. Da je usmerjena vsa ta mahinacija proti koroškim Slovincem in njihovim čustvom, je na dlani.

Le tako je razumljivo, da so si izbrali za odkritje tovrstnega spomenika in za proslavo „junakov“ tudi Velikovec in to prav za obletnico 10. oktobra.

Prireditelji dobro vedo, da pomeni proslavljanje tega dne obnavljanje starih ran in sejanje zdrahe in nacionalne mržnje med narodom naše dežele. Prav zato, ker se tega v polni meri zavedajo, se skušajo na dolgo in široko opravičevati pred javnostjo, da s takimi proslavami „ne nameravajo povzročiti nemir med prebivalstvom Koroške, da nočejo motiti odnose s sosedi ali kakor koli posegati v politično dogajanje.

Na našem ozemlju, ki naj bi predvsem služilo kot most med dvema narodoma-sosedoma, smo dolžni, da ne samo v besedah marveč z dejanji prispevamo k ustvaritvi resničnih pogojev, ki bodo mogli zagotoviti mirno sožitje v deželi. Zato je naša dolžnost, da opozarjamo javnost na pojave, ki so prikladni, da motijo iskreno stremenje demokratičnih množic po miroljubnem in prijateljskem sožitju in dobrem sosedstvu med narodi.

„Pomoč“ gorskim kmetom

Uradni list Zbornice obrtnega gospodarstva za Koroško „Kärntner Wirtschaft“ prinaša v svoji 39. številki z dne 4. oktobra tega leta sporočilo, da znaša prispevek gorskim kmetom h kritju prevoznih stroškov s strani države od 1. oktobra t. l. samo 70% celotnih stroškov. Doslej je prevozne stroške za krmila in gnojila v celoti krila vlada iz državnega proračuna in sicer je po predloženem računu izplačevala denar Kmetijska zbornica.

List pravi, da je bilo znižanje nujno potrebno zaradi tega, ker so se prevozni stroški povišali in ker se je povišala tudi potrošnja blaga, za katerega prevoz so se prispevki dodeljevali. Znesek, ki je bil v državnem proračunu določen za te prispevke, ne dopušča več, da bi država prevozne stroške gorskim kmetom v celoti krila. Zato naj od 1. oktobra naprej kmetje sami krijejo 30% prevoznih stroškov.

Ko so 1. julija t. l. stopile v veljavo nove cene, smo ugotovili, da pomenijo te cene udarec proti alpskim kmetom, ki morajo krmila dokupovati. Ti pa so v prvi vrsti gorski kmetje. Njihov položaj se je z novimi cenami za rž in pšenico, za krmila in gnojila ter mleko vidno poslabšal, dočim se je položaj kmetov v žitornih krajih dejansko izboljšal. Jasno je tudi, da so stroški za prevoz blaga na trg in za spravlanje na trgu kupljenih gospodarskih potrebščin znatno višji od stroškov, ki jih imajo pri tem dolinski kmetje.

Samo po sebi razumljivo bi morali zato merodajni činitelji poskrbeti, da bi bilo dosedanje dodeljevanje prispevkov za pokritje prevo-

znih stroškov gorskim kmetom v isti višini zagotovljeno tudi za naprej.

Kaj pa se je zgodilo? K povečanim izdatkom in s tem zmanjšanim dohodkom gorskih kmetov pridejo še povečani izdatki za pokritje prevoznih stroškov. In to naj bi bila pomoč gorskim kmetom.

Zelo značilno pri vsem je tudi še to, da niti uradni list Kmetijske zbornice „Der Kärntner Bauer“ niti OeVP-jevski „kmečki“ list „Allgemeine Bauernzeitung“ doslej še nista črhnila besedice o skrčenju tega prispevka, kljub temu, da to skrčenje prizadene dobrštevilo koroških kmetov. Pred dobrima dvema mesecema — ko je Kmetijska bolniška blagajna zvišala prispevek za bolniško in socialno zavarovanje kmetijskih delavcev za 20 šil. — sta se oba lista o tem na široko razpisala. „Allgemeine Bauernzeitung“ je celo dejala, da je s tem „lok do skrajnosti napet“. Seveda, takrat je šlo za veleposestnike, ki edini še zaposlujejo kmetijske delavce, sedaj pa gre za gorske kmete, ki kmetijskih delavcev skoraj nič več nimajo. Zato takrat vik in krik, sedaj pa tišina in molk.

„Gospodje se brigajo za težave le, kadar gre za njihovo mošnjo, drugače pa so jim vse kmečke težave deveta briga“ je pred kratkim dejal nek rožanski kmet, drugi — iz Podjune — pa je dodal: „Prezidentom v zbornici gre samo za plače, vse druge brige so jim postranska stvar.

Oba sta imela prav.

Brez SPÖ ali brez ÖVP?

V vzdušju prekupicavaočih se vesti o prihodnjih parlamentarnih volitvah pride že sedaj včasih do zanimivih prerokanj med vrhovi ÖVP in SPÖ glede na pričakovane volilne rezultate in z le-timi povezane posledice. Takšna prerokanja pa se ne dogajajo morda med zveznima vodstvom direktno, ampak običajno na kakih deželnih in okrajnih strankarskih konferencah ali zborovanjih.

Tako je na seji dunajskega mestnega strankarskega sveta ÖVP koncem preteklega tedna zvezni predsednik ÖVP ing. Raab z očitnim oikanjem na socialističnega koalicijskega partnerja izjavil, da po parlamentarni demokraciji nikakor ni nujno, da sodelujeta vedno dve določeni stranki. Ali bo po prihodnjih volitvah še obstala sedanja koalicija, to bo po Raabovem mnenju odločila množica volilcev. Iz takega postavljanja očitno govori želja po „izkrcanju“ socialistov iz vlade in po stvaritvi reakcionarne ÖVP-jevske—VdU-jevske koalicije.

Na to ÖVP-jevsko puščico proti obstoječi koaliciji je v nedeljo takoj spet odgovoril notranji minister Helmer ter imenoval Raabove

Razstava ob 10-letnici smrti Hinka Smrekarja

V Moderni galeriji v Ljubljani so za 10-letnico smrti slovenskega slikarja Hinka Smrekarja odprli veliko razstavo njegovih umetniških del. Pri otvoritvi razstave, ki prikazuje najboljša Smrekarjeva dela, so bili navzoči predstavniki slovenske vlade in skupščine LR Slovenije ter številni zastopniki slovenskega kulturnega in političnega življenja. Spominski nagovor ob otvoritvi je imel slovenski slikar Božidar Jakac.

Henrik Smrekar je bil prvi slovenski slikar-karikaturist, ki je v svojih risbah še v toku prve svetovne vojne razkrinal nemški militarizem in tiranstvo avstroogrške monarhije. Med italijansko okupacijo v drugi svetovni vojni je izdal risbe, ki so obtoževale okupatorja in njegove zločine. Konec septembra leta 1942 so italijanski okupatorji pri neki raciji v Ljubljani zaustavili Smrekarja na ulici ter našli pri njem literaturo narodnoosvobodilnega gibanja. Dva dni pozneje — 1. oktobra 1942 — so fašisti 60 let starega in bolnega umetnika ustrelili.

180.000 novih Avstrijcev

Iz uradnih objav je razvidno, da so v Avstriji od leta 1946 naprej podelili 180.000 inozemcem avstrijsko državljanstvo. Največ inozemcev — skoro 70.000 — je dobilo državljanstvo na Dunaju. Na Koroškem so v tem času podelili avstrijsko državljanstvo 11.048 osebam.

PO ŠIRNEM SVETU

Teheran. — Trije inženirji iz Kruppovih tovarn v Essenu so prispeli v Teheran, kjer bodo proučili možnosti za zgraditev železoli-varne.

Moskva. — Časopis „Pravda“ je očitil članom KP Sovjetske zveze, da „radi odkrivajo državne in partijske skrivnosti“. Časnik navaja spričo tega, da so prišli na važne položaje ljudje, ki jih „sploh niso preverili“ in da sprejemajo v partijo ljudi, ki „ne zaslužijo zupanja“.

Rio de Janeiro. — Vodstvo novoustavljene ljudskega gibanja je izjavilo, da je lažniv članek voditelja komunistične partije Brazilije, Pretresa, v katerem le-ta napade izključenega člana centralnega komiteja KP Brazilije Crispima in ostale desidente iz KP Brazilije ter nacionalno ljudsko gibanje, v katerega so le-ti stopili po izključitvi iz KP Brazilije.

Oslo. — Norveški sindikalni kongres je poslal pismo vladi, v katerem zahteva, da norveški delegat na zasedanju Generalne skupščine OZN za znanost, kulturo in prosveto (UNESCO) glasuje proti sprejemu Francove Španije v organizacijo UNESCO. Generalna skupščina te organizacije bo novembra v Parizu.

Washington. — Iranski veleposlanik v Washingtonu je opozoril na nevarnost, da bo prosovjetska stranka Tudeh prevzela v Iranu oblast v svoje roke.

Ljubljana dobi nov spomenik

Prihodnji ponedeljek bodo v Ljubljani v parku za palačo „Slavijo“ odkrili spomenik illegalcem, ki so med narodnoosvobodilno vojno delali za cilje osvobodilnega gibanja. Lepi kip na marmornatem podstavku bo 2,60 m visok in bo predstavljal illegalca s skrito puško pod plaščem, ko z naglim korakom hiti po svoji, nevarnosti polni poti. Kip je izdelal akademski kipar prof. Smerdu. Nad polovico sredstev za spomenik, ki bo stal 2 milijona dinarjev, so že zbrali, ostanek pa bodo zbirali na velikih mitingih, akademijah in drugih kulturnih prireditvah, ki bodo v Ljubljani te dni v proslavitev nekdanjih ilegalcev in vseh tistih desetisoč Ljubljančanov, ki so se v blokiranem mestu borili proti okupatorju za svobodo vsega slovenskega naroda.

O Stalinovem najnovejšem članku

Glasilu centralnega komiteja VKP(b) „Bolševik“ je objavilo Stalinov članek z naslovom „Ekonomske problemi socializma v ZSSR“. V tem članku trdi Stalin, da bo kapitalistični sistem doživel polom zaradi svojih notranjih nasprotij, ki se tako zastrujejo, da bodo neogibno privedla do vojn med samimi kapitalističnimi državami. Borba za tržišča med kapitalističnimi državami in težnja sleherne izmed teh držav, da bi odstranila svoje konkurente, sta po najnovejšem Stalinovem članku v praksi „mnogo močnejši od nasprotij med kapitalističnim in socialističnim taborom.“ Iz te teze izvaja Stalin sklep, da so vojne med kapitalističnimi državami neogibne.

V članku razglasa Stalin nekatere postavke o kapitalizmu za zastarele ter zavrača tezo o sorazmerni stabilizaciji tržišča med trajanjem splošne krize kapitalizma, ki jo je formuliral sam v predvojnem obdobju. Danes trdi, da postajajo pogoji na svetovnem tržišču za kapitalistične države čedalje slabši. Stalin poudarja, da ZSSR ne bo napadla kapitalističnih držav.

Od mevi po svetu

Splošno mnenje je, da je Stalin s tem svojim člankom hotel dati ton kongresu VKP(b), ki so ga v nedeljo začeli in na katerem sam ne bo nastopil kot uradni govornik. Članek naj vtisne vsemu, kar bodo tam novega govorili, pečat Stalinovega imena.

V jugoslovanskih političnih krogih pravijo, da je Stalinovo pisanje o politiki miru, ki jo baje vodi Sovjetska zveza, gola hinavščina in propaganda; služiti pa more kvečjemu kot parola za kominformistične partije po svetu in kot uspavanka za nekatere omahljive kroge na Zapadu. Če Sovjetska zveza po Stalinovi trditvi res hoče voditi mirovno politiko tedaj mora to najprej dokazati v svojem odnosu do Jugoslavije, v tem, da spremeni svojo politiko pritiska in ukine gospodarsko blokado. Svojim satelitom, ki po moskovskih pobudah čedalje

pogosteje izzivajo na jugoslovanskih mejah, pa mora ukazati, naj prenehajo s takimi sistematičnimi provokacijami.

Na Zapadu so glasovi k Stalinovemu članku prav različni. List britanske laburistične stranke „Daily Herald“ črpa največje upanje iz Stalinovega stavka, da Sovjetska zveza nikdar ne bo napadla zapadnih kapitalističnih držav, ki kaže na to, da Moskva trenutne napetosti morda le ne želi razširiti v splošno vojno.

V zvezi s Stalinovo trditvijo, da je vojna med kapitalističnimi državami neizogibna, ga drugi listi grajajo kot slabega profeta, ki je že leta 1928 prerokoval vojno med Veliko Britanijo in ZDA zaradi notranjih kapitalističnih nasprotij, in ga sprašujejo, ali sam resno verjame, da je morda danes taka medkapitalistična vojna bolj verjetna kot tedaj. Stalin je tudi leta 1939 trdil, da Hitler nikdar ne bo napadel Sovjetske zveze, pa so bila dejstva v obeh teh njegovih prerokovanjih obratna.

„United Press“ v Stalinovem članku predvsem vidi, da se je izogibal raznih parol, kot n. pr. o kapitalističnem obkoljevanju Sovjetske zveze, o nepremostljivih nasprotjih med kapitalističnimi in socialističnimi državami itd., ter s tem povezuje domnevo, da se bo SZ morda le podala bolj k reševanju svojih lastnih socialnih in gospodarskih vprašanj in opustila politiko agresivnega vmešavanja. Drugi, baje nevtralni diplomatski krogi, pa ravno v tem gledajo moskovski poskus zabiti klin čim globlje med zapadne sile, in sicer tako, da Kremelj nastavi vabljive trnje v Londonu in Parizu, Ameriko pa načrtno negira.

Končno je tudi ameriški zunanji minister Acheson v nekem svojem govoru v Pittsburgu zavzel slično stališče k Stalinovemu članku ter izjavil, da je naraščajoča vojaška moč zapadnih sil prisilila Moskvu k taki spremembi taktike. Male države pa je Acheson tolažil, češ da se Kremeljsko upanje na vojno med kapitalističnimi državami nikdar ne bo uresničilo.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Pozitiven ukrep v boju proti brezposelnosti

Avstrijski načrt za zagotovitev dela predvideva, da bodo še v tem letu začeli avstrijski obrati graditi mali tovarni tip nemškega „Volkswagena“. Uvozili bodo iz Zapadne Nemčije le glavne dele, zaenkrat baje za 800 avtomobilov, v avstrijskih obratih pa bodo avtomobile sestavljali ter delali nekatero opreme dele. Na ta način računajo, da bodo za večje število delavcev, ki bi bili sicer brezposelni, zagotovili zaposlitev zaenkrat za najmanj deset mesecev. Dunajska delavska zbornica je predlagala, da se upoštevajo pri tem ukrepu predvsem obrati, ki leže v predelih, kjer vlada posebna stiska.

Avstrija bo v zameno za ta način uvažanja avtomobilov dobavila Zapadni Nemčiji kompresorje za dizelove motorje.

Izvoz lesa nazaduje

Avstrija je letos v avgustu izvozila 136.073 kubičnih metrov rezanega lesa, to je za 10.000 kubičnih metrov manj kakor meseca julija. Skoraj polovico, t. j. 49 odstotkov, tega lesa je prevzela Italija, 29,2 odstotka Zapadna Nemčija, 6,7 odstotkov pa Turčija.

V prvih osmih mesecih letošnjega leta je Avstrija izvozila 1.300.000 kubičnih metrov, kar je za 300.000 kubičnih metrov manj kakor v istem času lanskega leta.

Letošnji izvoz lesa predstavlja po vrednosti petino vsega avstrijskega izvoza.

Nov kamion mariborske Tovarne avtomobilov

Pred dnevi se je vrnil s poizkusne vožnje po Jugoslaviji v Maribor kamion Tovarne avtomobilov „Luka-53“. Eksperimentalna skupina je s tem kamionom bila na potovanju 23 dni in prevozila 4230 km po cestah najrazličnejših težnostnih stopenj. Povprečno so s kamionom prevozili 190 kilometrov dnevno, največ pa 310 km. Vozilo „Luka-53“ ima v primerjavi s „Pionirjem“, prvim v Jugoslaviji izdelanim tovornim avtomobilom, manjšo medosno razdaljo, kar se je posebej ugodno pokazalo na gorskih terenih z ostrimi krivinami v Črni gori, Bosni in Dalmaciji. Poraba goriva je pri novem kamionu za okrog 10 odstotkov manjša kot pri „Pionirju“. Novost je poleg petbrzinskega menjalnika tudi sprememba kardanskega prenosa in zadnjih polosi.

Vožnja je potekala v največji vročini. Člani eksperimentalne skupine so opazili pomanjkljivosti pri hladilnem sistemu, ki jih bodo pred serijsko proizvodnjo odpravili. Po vrnitvi so v Tovarni avtomobilov začeli z dokončno izdelavo konstruktivnih risb, pri čemer že uvajajo spremembe, ki so se na vožnji pokazale koristne. Prihodnje leto bodo začeli s tehnično pripravo za serijsko proizvodnjo.

KOLEDAR

Sreda, 8. oktober: Brigita
Četrtek, 9. oktober: Dionizij
Petek, 10. oktober: Frančišek Borgia

SPOMINSKI DNEVI

8. 10. 1826 — Rojen v Podgori pri Kamniku pesnik, pisatelj in narodni buditelj Luka Svetec — 1848 Rojen skladatelj Piere Degeyer, ki je zložil internacionalo, bojno himno delovnega ljudstva vsega sveta.
10. 10. 1920 — Spominski dan, ko so imperalistične sile odobrile stoletno nasilje nad koroškimi Slovenci.

Sele-Kot

Le bolj poredko se oglasimo iz našega Kota, ker imamo vedno dela čez glavo. Kakor na polju, tako je tudi v gozdu vedno dovolj opravkov. Poleti sekamo les, ki ga zdaj na jesen spravljamo iz gore do pota, od kjer ga pozimi zvozijo v dolino. Iz dneva v dan in iz leta v leto se vrsti delo, da se komaj ob sobotah ali nedeljah po celotredenskem delu moremo vnesti skupaj, da malo pokramljamo o tej in oni stvari.

Mnogokrat je sedel v naši sredi tudi gospod Tamberger, bivši poveljnik orožniške postaje na Zgornjih Bajtišah, pod katere upravo spada tudi naš Kot. Čeprav je revirni inšpektor Tamberger po narodnosti Nemec, smo ga visoko cenili tudi vsi Slovenci, ker je bil vedno pravičen in objektivni. Tudi za blaginjo vasi je prispeval in lahko štejemo za njegovo zaslugo, da vozi avtobus trikrat tedensko tudi dopoldan v Sele, kar nam mnogo zlajša zvezo z ostalim svetom. Prav tako pa se je vedno zanimal tudi za naše šolske razmere in nas podprl v upravičeni zahtevi po novi šoli.

Nenadoma pa je dobil povelje o premestitvi in le s tem, da smo zanj zbrali podpise, je uspelo, da je vsaj za nekaj časa še ostal tukaj. Toda ni trajalo dolgo in g. Tamberger je bil vseeno premeščen nekam za Celovec. Očitno gotovim ljudem ni šlo v glavo, da bi med Slovenci služboval uradnik, ki je objektivni in pravičen tudi tlo slovenskega prebivalstva. O tem priča tudi izjava nekega priseljenega Nemca, ki je dejal, da je nemško prebivalstvo v Kotu (očitno je s tem mislil samega sebe) ogorčeno, ker je bil orožniški komandant pravičen do Slovencev.

Odločno odklanjamo tako pojmovanje, ker smo mnjenja in imamo tudi vso pravico, da od uradnikov, ki službujejo v naših krajih, zahtevamo vsestransko objektivnost in pravičnost ne glede na narodnost posameznika. Zadovoljni bomo le s takimi uradniki, ki bodo tudi v slovenskem človeku videli in poznali enakopravnega človeka in enakovrednega člana človeške družbe.

Mesto komandanta orožniške postaje je po premestitvi g. Tambergerja prevzel g. Birker, ki je doslej služboval v Borovljah. Upamo, da bo tudi novi orožniški poveljnik pravilno razumel naša pričakovanja.

Bogata narava ob Dravi pri Rožeku

Posebna domačnost okoliša

Že kot neboljen deček sem po težki boleznici z vso silo hotel v svet, hotel nadaljevati započete študije. In še danes mi je težko pri sru, ko se spomnim, da je pred onim dnem, s katerim sem kot petnajstletni fantič odrinil sam samcat „v svet“, na študije na Češko, mati prejkala celo noč in je drugega dne med drugim hlipaje velela: „Že stari ljudje so dejali: Od doma zna sicer iti, toda domov ne najde nikdar več!“

Kako zelo so se na žalost uresničile materine preroške besede!

Ne vem, zakaj mi stopa danes posebno živno pred oči ta tako bridki, nepozabni prizor iz mojih deških let.

Ali je to izredna domačnost vasi, dobrih ljudi in pritičnin, belih, s škodljami kritih hiš v Dulah in na Bregu pri Rožeku ob Dravi, ali je izredno melodijozna rožanska govorica iz šentjakobsko-rožeške okolice, sladka mehka govorica Miklove Zale, ki zveni iz ust Šuštarjevega očeta in Šmonkovega Pepija na moje uho kot najmilejši materini spev? Ne vem.

Vpliva mogoče tudi po dolgih, mrkih deževnih tednih izredno prijeten topel jesenski dan, ko izliva na ta naravno bogati košček naše domovine ob deželni reki, ki se predstavlja danes v vsej svoji bohotni opojnosti rodovitnosti in plodni bujnosti boginje Ceres, milo jesensko sonce svoje spokojne zlate žarke. Vmes pa kлокotanje in žuborenje močno narasle rjavosive Drave ter živahen pučji živčav v še zelenem jelševju ob reki...

In vsepovsod med njivami zrele črne ajde po zeleni strni in detelji pasočja se, težka, dobro rejena živopisana in siva živina.

Bogata je tukaj dežela, ki edina letos tu in vzporedno onstran Drave v Deščicah, Pulpačah in Ločah ni poznala uničujoče suše! Visoki, do vrha še zeleni sirkovi nasadi pa pričajo, da tu zgodnje jesenske slane niso škodovala.

Poleg te za letošnjo koroško splošnost nenavadne jesenske opojnosti, ki vzbuja tako toplo domačnost, vpliva mogoče na moje nenavadno domotožje in oživljanje davnih, bolestitih spominov tudi okoliščina, da v tem okoliščju županuje moj ožji rojak, Šmarječan, iz znane sodarske družine izpod Obirja.

Gospodarska razgibanost in narodna zavednost

V kratkem razdobju dveh ur, katere poslujem na dvorišču pri Šuštarju, priroma po vrsti čez polje sem štiri ali pet različnih mestnih družin, odraslih in otrok, iz Beljaka. Ena hode krompirja, druga jabolk, tretja žitnega zrnja za perjad in tako naprej.

„Ko prklemo z našim s poljskimi pridelki natovorjenim vozom na beljaški trg, ljudje že od daleč kličejo in sprašujejo: ali ste vi Gabrijelovi (tako se namreč pišejo Šuštarjevi)?“

pripomni smeje se dobrodušna Šuštarjeva mama. Stokovnjaško sklepanje kupčij je pridržano seveda samo spretneemu Janko-tu. In Janko pri tem pripoveduje z vso važnostjo iz svojih in soseskih izkušenj z na Koroškem najbolj priporočeno in hvaljeno pšenico, dr. Lasarjevo debeloglavko, katera je tu tudi na najboljših in najbolj oskrbovanih zemljinah v vlažni legi ob Dravi vsled zime in rje docela odpovedala. Na Bregu zato pridelujejo le planthoferco. To potrdi tudi navzoči sosedov sin iz gospodarsko posebno napredne hiše.

Med tem pa prihitijo, kajti dan je sedaj že posebno kratek, živahno razigrane, plavalase Šuštarjeve hčerke z vestjo, da so pozele tudi topinamburo za siliranje, ki je dosegla rekordno višino do 4. metrov.

V sosedni vasi, v Dulah, presenečajo s toliko točnejšimi podatki o izredno visokih pridelkih „hrušk“ (krompirja). Tako so pri Šmonku preizkusili, da je dala na hektarju domača bemovka 300, nova izvorna 280, stara, tretja razmnožitev pa celo 350 met. stotov pridelka. Onstran Drave, v Deščicah, pa je vrgla ta sorta pri tehnično najbolj razvitem posestniku kar 400 met. stotov na površini dobrega hek-

Bilčevs

Letošnja jesen se nam je predstavila v precej slabi sliki: zadnjih štirinajst dni je bilo le malo lepega vremena, v ostalem pa dež in še enkrat dež. Ako že jutraj ni deževalo, pa se je opoldne začelo oblačiti in je do večera prav gotovo spet poškopilo, žal ob nepravem času. Kakšna dva meseca prej bi moralo tako redno prilivati, ko je pritiskala neznosna vročina in je nastala suša grozila, da na polju sploh ne bo pridelkov; tudi travniki so bili popolnoma porjaveli in zaman smo čakali dežja. Zadnje tedne pa se je stvar čisto obrnila in mnogokrat smo vzdihovali, da bi končno spet prisijalo sonce. Ajda bi morala cveteti, iz oblakov pa je rosilo, rosilo...

Sredi preteklega meseca so se spet odprla vrata v šolska poslopja in tudi pri nas je mladina nastopila svojo dnevno pot v učilnice. Ob tej priložnosti naj tudi povemo, da smo letos dobili novo učno moč, ki pa po našem mnenju ne bo mogla zadovoljiti vsem našim pričakovanjem, ki jih imamo glede učiteljev, katerim naj zaupamo vzgojo svojih otrok. Naša šola spada v vrsto tistih šol, za katere predpisuje zakon, da se mora v njih poučevati poleg nemškega tudi slovenski jezik. Zato pa se nam zdi čudno, kako naj na taki šoli poučjuje učitelj, ki sam pravi, da ne zna slovenski, čeprav prihaja iz Borovelj, kjer prav tako živijo in govorijo naši slovenski ljudje. Mnjenja smo, da more slovensko mladino poučevati le vzgojitelj, ki sam dobro pozna slovenski jezik, slovensko kulturo in slovenski narod sploh. Proti novemu učitelju sicer nimamo ničesar, kljub temu pa pričakujemo od šolske oblasti, da bo v slovenske kraje pošiljala učitelje, ki

tarja, pri Kobanu pa nenavadni pridelok 20-kratnega semena.

Ko tako „havžvam“ in se menim z gospodarji in gospodinjami, za šalo predlagam izobraženemu mlademu bodočemu gospodarju, ki je bil že veliko „po svetu“, ki je videl mnogo tujih krajev in dežel in kateri se je bil seznanil v času zadnje vojne z raznovrstnimi ljudmi, da naj bi šel na drugo, večje in donosnejše posestvo v sosedni dolini. Po naštevaniju različnih izgovorov ob koncu odločno in z vso resnostjo pribeje: „Če bi že moral dejansko kdaj zapustiti svoj dom, zame zemlja in nje obdelovanje nimata nobene mikavnosti in privlačnosti več. Če bi že moral oditi z doma, pa čeprav bi bilo na drugo, boljše in večje posestvo, bi si izbral drug poklic, ne bi ostal v sicer tako težavnem poljedelskem poklicu.“

S to svojo izjavo je mladi tovariš zajel iz najbolj skritih duševnih globin našega slovenskega kmečkega ljudstva na Koroškem, iz globin, ki utemeljujejo neskončno njegovo ljubezen do rodne zemlje in do doma in katere deloma razkrivajo tudi razloge posamične naše gospodarske trdoživosti. France Vernik

bodo slovensko mladino mogli poučevati tudi v slovenskem jeziku. Zato upamo, da bo naša tozadevna pričakovanja zadovoljila vsaj druga učna moč, ki naj bi prispela v teh dneh.

Občinski odbor je že pred dalj časa razpravljal in sklepal tudi o ureditvi občinske knjižnice. Ob tej priložnosti so naši slovenski občinski možje predlagali in zahtevali, da bi za novo knjižnico poleg nemških nabavili tudi slovenske knjige, kar je povsem razumljivo, saj ima naša občina pretežno slovensko večino. Pred kratkim je nova knjižnica tudi začela redno poslovati in imamo dnevno priložnost, da si izposodimo lepo, zanimivo ali poučno knjigo. Res je število slovenskih knjig zaenkrat le bolj majhno, kljub temu pa je razveseljivo in važno, da smo vsaj začeli in v bodoče bomo vsestransko skrbeli, da se bo to število primerno povečalo. Prav tako pa bo naša skrb tudi v tem, da knjige ne bodo samo ležale v omari, marveč da se jih bomo posluževali in to zlasti zdaj, ko bo opravljeno poljsko delo in bomo imeli več časa za lepo čtivo.

Leše pri Sv. Jakobu

V noči od ponedeljka na torek je ugasnila življenjska luč Romavhovemu očetu, ki je že dalje časa bolehal za težko boleznijo. Ob lepih poletnih dnevih smo ga še pogosto videli sedeti doma pred hišo, kjer se je grel pri toplih sončnih žarkih, ko pa je z nastopom jesenskega vremena začela odmirati narava, je pojemale tudi življenjska sila 75 let starega Jožefa Romavha. Vedno bolj poredko smo ga videvali, naposled pa se je slišalo, da ne more več iz postelje, da so mu dnevi že štet. O pogrebu bomo poročali v naslednji številki.

14

„Hudo je, stric, hudo. Gospoda grozi, da bo še huje in da bo vsak kdor bo le kaj zinil, izgubil glavo. Povsod, pod Susjedom, po Trgovini, po Jakovlju in drugod poizvedujejo, kdo je ostal prejšnji gospodi zvest, a nad tega da bo prišel burič. Stari sivobradec Tahi je zver, njegova gospa Helena rogat hudočeb. Siromak kmet na Pušči je imel eno samo svinjo, gospe je bilo treba pečenke — čeprav jih je grajski svinjak poln — pa so mu odgnali na Susjed njegovo edino svinjo. Najbolj pa je besen mladi gospodič Gavro. Ta strelja kmečke krave in konje kar s puško in ime s seboj celo jato psov, ki jih hujska na kmete. Nedavno je malo manjkalo, da niso raztrgali starega Jurka iz Brdovca in raztrgali bi ga bili, če ne bi bila moja Jana tako pogumna, da jih je razgnala s kolom.“

Gubec je stal zamišljen prekrizanih rok. Pogreznil se je v težke misli, a v njegovih prsih se je bila huda borba.

* Gabrijel.

„Da,“ je mladenič nadaljeval nekoliko boječe, „prišel sem, stric, tudi v svoji zadevi: tudi meni se ne obeta nič dobrega, čeprav nisem tlačan, ampak svobodnjak.“

„Kako to?“ dvigne Gubec glavo.

„Prosim vas, stric, ali boste vendar enkrat poslali moje svate po Jano?“

„Ne boj se, tudi to bo!“ ga pomiri Gubec.

„Oh, dragi stric, bo, to je ciganska beseda. Da se Jani ne odpovem, to je pribito; to sami dobro veste, a tudi ona se je k mojemu sruu privezala, pa tudi vi niste proti. Ničesar slabega niste o meni slišali, pa tudi o njej ne. Moje gospodarstvo hvala bogu ni izmed najslabših. Uredil sem si lepo kamro, a domačini* mi zavidajo in me grdo gledajo, nimajo srca zame. Tako sem, bodi Bogu potoženo, sam ko drevo sredi ravnega polja. Komaj čakam, da se jih znebim in težko čakam poroke.“

„Glej ga, fanta,“ pravi Gubec, težko čaka. Kje imaš brado? Sedi na klop in me poslušaj!“

Jurij slabe volje sede, zraven njega Gubec. Stric skloni glavo, upre dlani na kolena in mladeniču mirno govori:

„Golobrad si še, ne zameri, toda prekoračil si že osemnajsto leto in mleko ti ne kap več iz ust. Ko je tvoja poko'na mati, moja sestra,

* V tistem času je precejšen del hrvatskih pa tudi slovenskih kmetov živel še v zadrugah, kjer so domačini, to je žlahta, po možnosti ostali skupaj pod eno streho in skupaj gospodarili

bila na smrtni postelji, me je poklicala in mi rekla: „Brat! Sklenila sem svoje račune na zemlji, slovo mi je treba vzeti od tega sveta. Na prsih mi leži kamen: hudo je, hudo, nič dobrega vas ne čaka. Zato te, bratec moj, v imenu božjem prosim. Za menoj ostane moj edinec Jurij; očetove oči so se že zdavnaj zaklopile, sedaj se bodo še materine. Nihče več ne bo na fanta pazil, nihče si prizadeval zanj. Ima v hiši domačine, sorodstvo, a njemu gre polovica imetja: zato ga sovražijo, mu ne dajejo dobre besede, zle nakane pleto in mu bodo škodovali, kjer bodo le mogli. Boži mu ti oči in mati in tudi babica naj pazi nanj. Varnost ga in ga k dobremu navajajta, ker moje kosti ne bodo imele v grobu miru, če bi se otrok sprevrgel na hudo. Prisezi, da bo to tvoja glavna skrb in misel, prisezi in umrla bom mirno.“ — Prisegel sem, slišiš, prisegel ob njeni smrti pri svoji duši, ona pa se je obrnila in mirno za vselej zaspala. Kar sem obljubil, sem tudi zvesto držal. Hranil sem te in branil od tujcev in domačinov v hiši.“

„Res je, stric, in hvala vam za to.“

„Vidiš torej, Jurij, da ti dobro hočem. Zato zaupaj vame. Vedno mislim nate jaz in tvoja babica, moja mati. Bil bi te vzel k sebi v svoj dom, toda ti si svobodnjak, a jaz kmet. Pokmetili bi te, če bi se preselil k nama. Bolje je, da si na svoji zemlji, saj so je itak tvoji zadrugarji lačni in bi se je precej polastili. Zdaj pa se ti je nekaj zapičilo v glavo, srce te vleče k Jurkovi Jani. Siromašna je, pa nič

zato; poštena je in pridna. Zadrugarji ti pri-govarjajo, da vzemi bogato, ki bo vsaj k hiši prinesla, seveda, a ti le vzemi Jano, ki je izmed tistih, ki svojega bogastva ne nosijo v mošnji, temveč v sruu. Toda vse o pravem času, sinko, veruj mi, ni mi zaman zrastle brada. Otroke rodi vsaka, gospodarstvo pa potrebuje močnih in pridnih rok, da se streha ne poruši nad glavo. Premlada sta, skoro še otroka, ona pešnajst, ti osemnajst, ona bi še sama lahko mleko pila, nikar da ga drugi iz nje sesajo. Počakajta še nekaj časa!“

„Eh, dragi stric,“ odgovori mladenič in se praska za ušesom, „vem, da govorite modro, saj vas kraj poslušja bolj ko fajmoštra in sodnika. Toda — hm — bojim se da bi moglo biti prekasno, kar se vam prezgodaj zdi. Ni sem prišel zato, da bi vas pregovarjal kar tako. Stari Tahi odhaja za kapetana v Veliko Kanižo, zato zbira četo konjenikov z vseh vetrov sveta, nekatere za meздо, druge za „moraš“. Ni dolgo tega, ko me stari volk sreča na poti kraj Jakovlja. Jezdil sem v Zagreb. Tahi me ustavi, vpraša, čigav sem in kaj, a jaz sem mu odgovoril: „Jurij Mogaič, svobodnjak iz Stubice.“ Nato pravi svojemu pajdašu Petru Petričeviću: „Ta dečko je ko nalašč ustvarjen za konjenika. Zapični si, Peter, njegovo ime!“ In odjezdi naprej. Lahko si mislite, kako mi je bilo pri duši. Bog ve, da nisem strahopetec, metal bi se, če treba, tudi ob svečnici z volkom, toda zdaj, ko mi hodi po glavi Jana, naj sedem na konja in ponese

Ali je potovanje z letalom varno?

Vsak, kdor prvič stopi v avion, se gotovo vpraša, če bo srečno prispel na zaželeno mesto in gre v avion z nekakim strahom, ki je povsem razumljiv. Četudi je avion v primeri z drugimi prometnimi sredstvi razmeroma novejšega datuma, je zavzel že velikanski obseg ter v velikih razdaljah postal za „velike“ ljudi nekaj normalnega. Katastrofe, ki se tako pogosto dogajajo na vseh mogočih progah, pa vzbujajo še vedno strah pred tem tako praktičnim prevoznim sredstvom. Pri teh katastrofah je namreč to, kar zelo vpliva na potnike, da se navadno v takih primerih smrtno ponesrečijo vsi, ki so v avionu, in sicer potniki ter tudi posadka in so le redki primeri, ko je le del teh tako srečen, da odnese ne zdravo, ampak vsaj živo kožo.

Po statistikah, ki jih objavlja mednarodna nazorstvena komisija za zračni promet, pa to ni tako tragično. Predvsem je pri tem važna izbira pilotskega osebja, ki je po tej statistiki glavni vzrok tem nesrečam. Po tem mnenju odpade 79 odstotkov nesreč v ZDA na nepravilno manevriranje pilotskega osebja. V Angliji je ta procent manjši, in sicer samo 55 odstotkov. Kljub vsemu pa je, po mnenju iste komisije, edina rešitev proti temu čim večja mehanizacija avtomatskih aparatov, ki tudi v primeri, da pogreši pilot, avtomatično popravi njegovo napako. — Mnogi aparati so v tem zelo izboljšali varnost letanja. Da pa pri vseh nesrečah, ki jih tako rekoč dnevno zasledujemo v tisku, ni videti vse tako tragično, ampak da je potovanje v avionu razmeroma še dokaj varno, nam potrjuje statistika, ki trdi, da je v avionskem prometu razmeroma malo nesreč. Po podatkih iste komisije je razvidno, da je bilo v ZDA v letu 1949 v vseh avionskih nesrečah le 93 mrtvih žrtev, dočim jih je bilo v avtomobilskem prometu kar 15.000.

Vsakdo bo rekel, da je več avtomobilskega prometa. To je točno, toda podatki nam govorijo tudi naslednje: Ameriške avionske družbe, ki vzdržujejo promet v ZDA, kažejo naslednje rezultate: Dočim je bilo leta 1944 vseh mrtvih le 63, je to število vseeno predstavljalo 2,6 odstotka (računano v 100 milijonih potnikov milj, ki so preplavali nebo ZDA), dočim predstavljajo 93 smrtnih žrtev, ki smo jih prej omenili, le en odstotek v enakem merilu 100 milijonov potnikov milj, ki so prepluli nebo ZDA v letu 1949. Kakor vidimo iz teh podatkov, stvar ni tako tragična, ampak je celo zelo spodbujajoča in, če k temu dodamo še razne novotarije, ki jih napovedujejo strokovnjaki avionske tehnike, bo avionski promet poleg vseh drugih prednosti imel še eno, namreč da bo dovolj varno prometno sredstvo.

No, vsak način moramo tem podatkom dodati še nekaj drugih, ki se sicer ne tičejo varnosti avionskega prometa, pač pa so z njim v zvezi.

Znano je, da prednjači v avionski industri-

ji, kar se tiče boljše, hitrejše ter v vseh pogledih novejša tehnika, Anglija. Pred kratkim je uvedla posebno progo potniškega aviona na progi Južna Afrika — London, ki jo angleško letalo na reakcijski pogon, imenovano „Comet“, preleti v dobrih osemnajstih urah. To pot pa bi s sodobnim, torej hitrim parnikom prepluli šele v petnajstih dneh, seveda brez posebnih postajanj, ki bi to dobo še podaljšala. Toda s tem se Angleži ne zadovoljijo. Sedaj grade novo letalo vrste „Comet“, ki bo razdaljo med Londonom ter Sidneyem preplulo v samih 30 urah, dočim traja vožnja z najboljšim parnikom cel mesec. In tudi s tem

se Angleži niso zadovoljili, ampak računajo še na razne proge, ki bodo vezale London — Sidney, Sidney — San Francisco na zapadni obali ZDA ter od tu v New York, iz New Yorka pa nazaj v London.

Vsa ta pot bi po njihovih računih trajala vsega 60 ur, če v to všteto tudi čas, ki ga avion izgubi s pristajanjem, ponovnim jemanjem goriva in drugim. Kot smo videli, bodo samo štiri postajališča in na vsakem se bo avion ustavil le petindvajset minut, ker bo sprejel gorivo (25 ton na vsaki postaji) na poseben način pod velikim pritiskom.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Sreda, 8. oktober:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Solska oddaja — 10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Solska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 14.30 Poročila in objave. Za gospodinj. Narodne pesmi — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Tako zveni dunajsko — 17.10 Popoldanski koncert — 18.40 Južna oddaja — 19.15 Oddaja Titze A.G. — 20.00 Poročila, pet minut od dneva.

Četrtek, 9. oktober:

6.10 Za kmetijstvo — 7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav zate — 10.10, 11.00 Solska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Poročila in objave. Za kmeta. Komorna glasba — 15.00 Solska oddaja — 16.00 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 „Slagertombola“.

Petek, 10. oktober:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 7.15 Pestre melodije — 9.05 Želje poslušalcev — 10.00 Maša — 10.15 Solska oddaja — 10.45 Za podeželsko ljudstvo — 11.00 Solska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 15.00 Solska oddaja — 18.30 Poje mešani in moški zbor z Radiš — 18.40 Snorna poročila — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Šah kralju — 20.00 Poročila. Pet minut od dneva — 20.10 Slušna igra.

RADIO LJUBLJANA

Sreda, 8. oktober:

5.30 Dobro jutro, dragi poslušalci — 7.00 Radijski koledar in pregled tiska — 12.00 Lahka slovenska orkestralna glasba — 13.00 Z obiskov pri pionirjih — 13.15 Poslušajte znane melodije — 14.00 Melodije mojstrov — 15.30 Igrajo Veseli godeci — 15.30 Zdravstveni nasveti — 17.00 Roman — Johan Steinbeck: Tortilla flat — 17.30 Solska ura za višjo stopnjo — 18.00 Plesi iz oper — 18.45 Polke in valčki — 19.00 Radijski dnevnik — 19.20 Zabavna igra.

Četrtek, 9. oktober:

5.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! — 7.00 Radijski koledar in pregled tiska — 12.00 Svet v glasbi — 13.00 Odgovarjamo na vprašanja pionirjev — 14.00 Igra Vaški kvintet, pojeta Režika Koritnik in Sonja Hočevar — 14.40 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana — 16.00 Koncert po

željah — 17.00 Oddaja za žene — 17.50 Partizanski spomini — 18.00 Narodne in ponarodele pesmi poje komorni zbor Radia Maribor — 20.00 Domače aktualnosti — 21.00 „Vulkan ki bruh“ — 22.15 Igra Študentski plesni kvintet.

Petek, 10. oktober:

5.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! — 6.40 Gospodinski nasveti — 7.00 Radijski koledar in pregled tiska — 12.00 Zabavni zvoki — 13.15 Opoldanski koncert — 14.00 Igra orkester Radia Ljubljana — 14.40 Moški zbori pojo slovenske narodne pesmi — 15.10 Zabavna glasba — 17.15 Melodije iz Mozartovih in Rossinijevih oper — 18.00 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 18.30 Radijska univerza — 19.40 Iz znanih operet — 20.00 Egon Tomc: Tedenski zunanje-politični pregled. — 21.00 „Svet v satiri in humorju“.

URADNE OBJAVE

POVPREČNE CENE ZA SVINJE

Dve objavi deželnega glavarja določata v zvezi z obstoječimi predpisi in zakoni ter na osnovi cen, ki so bile dosežene v zadnjem četrtletju odnosno mesecu, povprečne cene za svinje, ki veljajo za četrto četrtletje 1952 odnosno za mesec oktober: Za žive svinje znaša določena cena za četrto četrtletje za pujske do 8 tednov starosti šil. 14.—/kg, za prašiče več kot 8 tednov šil. 14.—/kg in do 50 kg šil. 14.—/kg za svinje preko 50 kg šil. 13.—/kg Za zaklane svinje znaša na osnovi zadnjih tržnih cen določena cena za mesec oktober šil. 15.—/kg.

OMEJITEV OBTEŽITVE NA ROŽANSKI CESTI

Zaradi pokvarjenega stanja, v katerem se nahaja tako imenovana rožanska zvezna cesta v Šmarjeti v Rožu, je okrajno glavarstvo za Celovec-okolico odredilo omejitev obtežitve do največ 3 t skupne teže vseh vrst vozil na odseku od Šelandrovega posestva do gasilskega doma v Šmarjeti v Rožu.

Prekrški proti tej odredbi se kaznujejo z denarno globo do 1000 šilingov ali z zaporom do 4 tednov. V obremenilnih okolščinah se obe kazni lahko združita.

Zimski vozni red Avstrijskih zveznih železnic

veljaven od 5. oktobra 1952

(Izveleček)

CELOVEC — BELJAK

Odhod iz Celovca: 3.30, 4.35, 6.15, 7.32, 9.33, 11.30, 12.15, 13.14, 13.43, 14.34, 15.14, 16.04, 17.15, 17.23, 18.45, 19.45, 20.46, 22.25.

BELJAK — CELOVEC

Odhod iz Beljaka: 0.55, 4.50, 5.45, 6.33, 7.50, 8.05, 9.10, 10.20, 11.35, 12.13, 13.10, 13.40, 15.39, 17.30, 18.35, 20.24, 21.10, 22.50.

CELOVEC — DUNAJ

Odhod: 1.47, 6.14, 8.37, 11.00, 12.54, 14.30, 17.18, 21.59.

Prihod: 3.24, 4.25, 13.12, 15.10, 17.13, 22.20.

CELOVEC — PODROŽČICA

Odhod iz Celovca: 9.15, 13.30, 18.20 (iz Podrožčice na Jesenice 17.55).

Odhod iz Podrožčice: 6.20, 11.42, 16.10 (iz Jesenic v Podrožčico 12.15).

BELJAK — PODROŽČICA

Odhod iz Beljaka: 7.35, 10.25, 13.20, 17.10, 18.08.

Odhod iz Podrožčice: 6.25, 11.37, 12.34, 17.15, 19.32.

CELOVEC — PLIBERK

Odhod iz Celovca: 5.55 (Volšperk), 9.20, 11.12 (Volšperk), 13.35, 17.25 (Volšperk), 18.10.

Odhod iz Pliberka: 6.10, 7.33 (Volšperk), 11.30, 13.57 (Volšperk), 16.05, 18.30 (Volšperk).

SINČNA VES — ŽELEZNA KAPLA

Odhod iz Sinče vesi: 6.50, 10.10, 14.30, 19.05.

Odhod iz Železne Kaple: 5.05, 10.10, 14.30, 17.30.

BELJAK — PODKLOSTER

Odhod iz Beljaka: 4.37, 5.50, 8.43, 13.27, 14.10, 16.35, 17.22, 18.32, 21.11.

Odhod iz Podklostra: 6.48, 9.20, 11.40, 11.56, 12.34, 16.31, 18.07, 20.37, 23.10, 0.15.

(Krepki tisk označuje brze in pospešene vlake).

PRESELITEV ZOBNE PRAKSE

Dentist Julo RIHA, Velikovec

sedaj: Grebinjska cesta 35. tel. 232 (nasproti skladišča in mlekarne kinetijske zadruge)

ordinacija: od 8. do 13. ure in od 14. do 18. ure.

V sobotah samo popoldne.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Frano Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 16—24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

svojo glavo na trg Turčinu! To me mori! Kaj pravite na to?”

„Ne boj se, sinko,“ ga pomiri Gubec, „ti si svobodnjak na svoji zemlji. Postava prevodu je, da bi te graščak vtaknil med svoje vojščake.“

„To vem, stric, ali postava je slaba obramba pred Tahijem, kakor da ni pisana zanj. Pred dnevi je stari poklical na grad vse vaše starešine in jim velel, da njegovemu pisarju povedo imena vseh neoženjenih tlačanskih in svobodnih mladeničev, ki so pripravi za konjenike, in ko mu je brdovski sodnik rekel, da svobodnjaki od glavnine v vojski ne služijo, ker je on že velikokrat nabiral moške za vojsko po vseh posameznih hišah, se je Tahij zaletel vanj, češ, tudi svobodnjaki so kmetjska drhla, zakon pa si jaz krojim sam, je zavpil, „stari ose, to je starešina, pa naj drži jezik za zobmi. Vidite, stric, da se nisem zatekel k vam brez potrebe, ker se bojim, da me čaka hudo. Zakaj tudi moje ime je dal starešina zapisati in mi je potem povedal vse, kar se je na Susjedu zgodilo, ko jih je Tahij poklical. Oženite me, stric, pa se ne bom imel ničesar več bati.“ Če sem mlad, pa le nisem neumen, vi, ki ste pametni, pa nama boste pomagali. Ne

bi rad tam na Madžarskem Turku prodal svojo glavo.“

„Oženi ga, oženi, našega Jurčka,“ se zaslisi izza hišnih vrat slaboten glas. Na pragu hiše se prikaže stara, zgubanačena kmetica velga lica in sivih las. Stara Gubčevka se z obema rokama oprime vrat, počasi koraca do sina in vnuka ter se le mednju na klop. Prime fanta za roko in reče sinu:

„Daj, Matija, oženi ga! Tvoj oče ni nič starši bil, ko me je iz Pušče pripeljal v to svojo kočjo. Jana je dobro dekle; res je siromašna, toda tudi jaz nisem prinesla nič v hišo. To je tako: če se dva zaljubita, ne gre vedno tako gladko po računu in navadi. To je stara stvar. Kaj hočeš, ko pa smo tako ustvarjeni. In nalašč prav zdaj moraš to storiti, ko ga hočejo odgnati v vojsko. Ne daj Bog tega nikoli!“

Gubec stisne skupaj obrvi, seže z roko preko čela in se zamisli:

„Prav, mamica,“ reče naposled, „naj bo po vašem, ko je taka sila. Vem, da ga Tahij postavi ne sme vtakniti med vojake toda prav je rekel fant, da dandanašnji postava ne velja. Kaj je dandanašnji postava? Sablja in vešala. Grem do starega Tahija. Rašči bi izgubil najlepšo kravo, vendar pojdem, ker sem Jurjevi materi prisegel. Sicer ne vem, ali je ta stari nasilnik tukaj res gospodar, no, pa saj ga ne bom prosil in ne se mu klanjal; rekel mu bom samo, kaj je prav, kaj ne. Jutri torej bom ugriznil v to kislj jabolko. Ti, Jurij, povej do-

mačinom, kaj smo sklenili, že jutri pa se lahko odpravim v Brdovec in Jurku ter Jani poveš, da smo privolili in da naj se deklji pripravi. Ali je tako prav, mati?”

„Prav, prav, sinko,“ pravi starka, „ukreni, kakor si povedal, vem, da bo pametno.“

„Zahvaljen, dragi stric, zahvaljen!“ vzklikne mladenič in skoči na noge. „Zdaj je konec skrbi in žalosti! Juh, Jana, dušica Jana! Ako Bog da, še leto dni, pa bova skupaj trgala grozdje.“ Od veselja vrže fant klobuk v zrak, kar se zaslisi z Golubovca sem topot konjskih kopit. Matija pogleda v tisto stran in se nekoliko zdrzne, zatem pa de mladeniču:

„Mračni se. Vrni se v vas, Jurij, in stori, kakor sem ti rekel, a vi, ljuba mati, prosim vas, se vrnite v izbo; kmalu pridem za vami.“

„Dobro,“ odgovori Jurij veselo, „zbogom, stric, zbogom babica in lahko noč!“ Potem speši v vas, a starka počasi odkreva v hišo.

*

Gubec stopa navzdol po pobočju do ograje. Kmalu zatem se ustavi pri vratih jezdec na vrancu, ogrnjen v dolg črn plašč pod črno, baržunasto kučmo, ki jo je bil pomaknil na uho. Bil je krepak črnook mladenič, čigar plemeniti pogled in odločno trdo lice razodevata, da je vragji človek.

„Dober večer, Matija!“ zakliče prišlec in skoči s konja.

„Vi, milostljivi gospod?“ vpraša Gubec začuden.

„Jaz,“ odgovori kratko mladenič, „kajne, čudiš se, da prihaja k tebi Stepko Gregorjanec? Odpri vrata, da povedem konja na dvorišče. Nekaj ti imam, razumeš, povedati med štirimi očmi. Ali sva sama?”

„Razen moje matere ni blizu nikogar,“ odgovori Gubec, ki gleda gospoda od strani in odpre vrata ograje. Jezdec vstopi s konjem na dvorišče. Stepko priveže vranca za drevo in zatem sede na klop pod oknom.

„Sedi, Matija,“ pravi in razgrne po klopi široki plašč, pod katerim se je videla široka sablja, a za pasom dva samokresa.

Matija sede.

„Ne bi rad,“ nadaljuje Stepko, „da bi me videli Tahijevi ljudje. Zato tudi nisem jezdil semkaj skozi Susjed, temveč sem jo ubral semkaj od zadaj.“

„Kaj zapove vaša milost?“ vpraša Gubec.

„Prišel sem te vprašat, ali vam je všeč novi gospodar.“

„A kdo je naš gospodar?“

„Mar še niste okusili njegovega biča?”

„Vprašate za Tahija?“ odvrne Gubec. „Do krvi nas je ranil.“

„Ne veš, na čigavi strani je pravica?”

„Kaj vemo mi! Tlačani sile. Vaša je postava, vaše sodišče. Videli bomo, kaj počnejo vaši sodniki.“

(Dalje)

* Oženjenih kmetov niso smeli siloma pobirati v vojsko. Zato pa je bilo treba za ženitev graščakov dovoljenja. le svobodnjaki pa so bili oproščeni tudi tega, razen če so jih klicali v novo vojsko in sicer tudi samo, če so bili še samaki.